

e-ISSN: 2980-2628 | www.jomiss.com.tr

CİLT 1, SAYI 1, Haziran 2023 | VOLUME 1, ISSUE 1, June 2023

Atıf Bilgisi | Reference Information

Aytaç Anak, "1877- 1878 Osmanlı Rus Savaşı Sonrası Kars'tan Sivas'a Gelen Göçmenlerin Abadan-Kabak Mahaline İskânı ve Abadan Mahallesi", *Journal of Migration and Settlement Studies*, C. 1, S. 1, Haziran 2023, s. 40-51.

Makale Türü | Article Type
Araştırma Makalesi | Research Article

DOI No: 10.29329/jomiss.2023.560.3

Geliş Tarihi | Received Date
27 Nisan 2023 | 27 April 2023Kabul Tarihi | Accepted Date
28 Mayıs 2023 | 28 May 2023

1877- 1878 Osmanlı Rus Savaşı Sonrası Kars'tan Sivas'a Gelen Göçmenlerin Abadan-Kabak Mahaline İskânı ve Abadan Mahallesi

After the 1877-1878 Ottoman-Russian War, the Settlement of the Immigrants Who Migrated From Kars to Sivas to Abadan Kabak Yazısı Area

 Aytaç ANAK*

Özet

Dünya üzerinde farklı lokalizasyonlarda varlığını sürdüren insanların birtakım nedenlerden ötürü yer değiştirmesiyle göç adını verdiğimiz toplumsal hareketlilik, Osmanlı Devleti'nde de önemli gelişmelere sahne olmuştur. XIX. yüzyılın son çeyreğine girerken Rusya ile olan savaşlar, Osmanlı demografik yapısına ciddi tesirleri olan göçlere sebep olmuştur. Özellikle 93 Harbi olarak da nitelendirilen ve 1877-1878 yılında cereyan eden Osmanlı-Rus Savaşı ile akabinde yapılan antlaşmalar gerek Balkanlardan Anadolu'ya gerekse doğuda Kars ve Kafkaslardan Anadolu'ya zorunlu bir göç dalgasını doğurmuştur. Savaş sonrasında kaybedilen Kars'tan Anadolu'nun merkezinde yer alan Sivas'a bazı Müslüman Türk ahalinin tamamen gelerek buraya yerleşmesi, bu ahalinin iskân sahası durumunu ortaya çıkarmış ve dolayısıyla Çavuşbaşı Mahallesi'nin kuzeyinde bulunan Abadan-Kabak Yazısı Mahallesi'nin temellerinin atılmasına sebebiyet vermiştir. Muhacir Komisyonları (Göçmen Komisyonları) tarafından yapılan kayıt, iskân ve işlemleri sonunda farklı tarihlerde Sivas'ın Abadan-Kabak Yazısı Mahallesi'ne yerleşen göçmenlerin ihtiyaçlarının halk ve devlet tarafından karşılanması, vergi ve askerlikten muaf tutulmaları, okul ve cami gibi sosyal kurumların meydana getirilmesi safhaları Sivas'ın yeni bir göçmen mahallesi olan Abadan-Kabak Yazısı Mahallesi'nin oluşumunu gözler önüne sermektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Sivas, Kars, İskân, Abadan-Kabak Yazısı

Abstract

Social mobility we call as migration was the scene of significant developments in the Ottoman Empire because people living in different localizations in the world moved due to different reasons. While entering the last quarter of the 19th century, the wars with Russia caused migrations which had serious effects on the demographic structure of the Ottoman Empire. In particular, the Ottoman-Russian War, which was also described as the 93 War and the treaties made after the Ottoman-Russian War in 1877-1878, caused a forced migration wave both from the Balkans to Anatolia and from Kars and the Caucasus in the east to Anatolia. The settlement of some Muslim Turkish people from Kars lost after the war to Sivas, which is located in the center of Anatolia, revealed the status of the settlement of these people and therefore caused the foundations of the Abadan-Kabak Yazısı District to be laid in the north of Çavuşbaşı District. As a result of the registration, settlement and subsistence procedures carried out by the Immigrant Commissions, the needs of the immigrants who settled in Sivas's Abadan-Kabak Yazısı District on different dates were met by the public and the state, they were exempted from taxes and military service, and the stages of creating social institutions such as schools and mosques, which reveals the formation of the Abadan-Kabak Yazısı District, a new immigrant district.

Keywords: Migration, Sivas, Kars, Settlement, Abadan-Kabak Yazısı

* Doktora Öğrencisi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, anakaytac@gmail.com, Orcid: 0000-0001-8164-2176, Ror ID: <https://ror.org/04f81fm77>, Türkiye.

Giriş

İnsanoğlunun var olmasıyla beraber hayata geçen olgulardan biri de göç kavramıdır.¹ İnsanların gönüllü ya da zorla belli bir coğrafyadan başka bir coğrafyaya kalıcı ya da geçici olarak yer değiştirmesi göç olarak ifade edilmiştir.² Bu anlamda verilebilecek en iyi örneklerden biri de dünya tarihinde büyük öneme haiz olan Kavimler Göçü'dür. Göçler, tarih boyunca zamana, mekâna ve sebebine göre farklılıklar göstermiştir. Göçler genel hatlarıyla doğal afetlerden korunmak, kıtlık, verimsiz toprağı terk etmek, daha iyi yaşam koşuluna sahip olmak gibi tabii sebepler ile siyasi, dini ve ekonomik şartların getirisi olan sosyal sebeplere dayanmaktadır. Tarihin derinliklerine nüfuz eden göç sirkülasyonu, modern döneme de sirayet ederek önemini korumuş ve önemli bir çalışma sahasına dönüşmüştür.

Tarih boyunca göç dalgalarına maruz kalan bir coğrafya olan Anadolu, Osmanlı Devleti zamanında da dönemsel olarak farklı göç ve iskân politikalarına tâbi tutulmuştur. Kuruluş aşamasında Anadolu'dan Balkanlar'a iskân politikasını benimseyen ve disiplinli bir şekilde uygulayan Osmanlı Devleti,³ XVIII. yüzyıla gelindiğinde ise ağırlıklı olarak siyasi faktörlerin tesiriyle Balkanlardan ve Kafkaslardan göç almaya başlamıştır.⁴ Özellikle XIX. yüzyılda Rus istilaları sonucu Balkanlardan Anadolu içlerine kitleler halinde gerçekleşen göç hareketleri dikkat çekmektedir.⁵ Alicenap bir düstura sahip olan Osmanlı Devleti, gerek doğudan gerek batıdan gelen Müslüman halkına kapılarını 1783 yılında açmıştır.⁶ XIX. yüzyıl boyunca Osmanlı Devleti'nin çok ciddi mücadeleler verdiği Rusya, işgal ettiği Kırım'da camileri kiliseye dönüştürmüş ya da yok etmiş, ilim adamlarını sürmüş, Türk topraklarını Rus halkına vererek oradaki Müslüman Türklere zulüm etmeye başlamıştır. Bu şartlar altında Rus mezalimine teslim olmayan Müslüman Türkler göçe tabi olmuştur. Yine 1780-1800 yılları arasında Kırım, Kazan, Kafkasya ve Özü bölgelerinden 300.000 ila 500.000 göçmenin Osmanlı Devleti'ne intikal ettiği bilinmektedir. 1806-1812 yıllarında yapılan Osmanlı-Rus savaşları sonrasında ise Rumeli'de yaklaşık 200.000 Müslüman Türk göçmen, kendilerini güvende hissettikleri yerlere göç etmişlerdir. Doğuda da durum farklı değildir ve Rusya, Hindistan amacı için öncelikle Kafkasya'da girişimlerde bulunmuş; işgal ettiği bölgelerdeki Çerkes ve Nogayları katletmiş, buralara Rusları yerleştirmiştir. 1829 Edirne Antlaşması'yla Anapa, Ahıska, Çıldır bölgelerindeki Müslümanlar Anadolu'ya göç ettirilmiştir. 1853-1856 yıllarında cereyan eden Kırım Savaşı sonrasında Asya'da zulme devam eden Rusya, Kafkas ve Kuban bölgesindeki ahaliye göç etmeleri için bir ay mühlet tanımıştır.⁷ Böylece göç hareketlerinin önemli bir kısmı Osmanlı içlerine doğru yön almış; dolayısıyla devlet göç ve iskân konuları için kurumsal anlamda harekete geçme ihtiyacı duymuştur.

XIX. yüzyıl ortalarına kadar Osmanlı Devleti'ne yapılan göçler kitlesel anlamda fazla olmadığından dolayı iskân konusu için Şehremini görevlendirilmiş, başka bir yapılanmaya gidilmemiştir. Fakat 1850'den sonrası için bu göçlerin büyük miktarlara çıkması hasebiyle devlet, göçmenlerin kabul, kayıt, iskân ve iâşe işleri için ilk olarak 5 Ocak 1860 yılında Muhacir Komisyonu (Göçmen Komisyonu) adlı bir teşkilat yapısı inşa etmiştir. Daha sonraki dönemlerde İdare-i Muhacirin Komisyonu, Muhacirin Komisyonu Ali gibi komisyonlar bu konuda görevlendirilmiştir.⁸

Kırım Harbi sonrasında Kafkaslardan Kars'a⁹ ve oradan da Sivas'a göç ve iskâna binaen iyi bir örnek teşkil eden 23 Ekim 1860 (7 Rebü'l âhir 1277) tarihli bir belgeye göre; Muhacir Komisyonu Reis'i'ne gönderilen tezkirede Dağıstan'dan Kars'a gelen göçmenlerin tahriratına cevaben, Sivas

1 Jülide Akyüz, "Göç Yollarında: Kafkaslardan Anadolu'ya Göç Hareketleri", *Bilgi*, S. 46, 2008, s. 37.

2 Nedim İpek, "Kafkas'lardan Anadolu'ya Göçler (1877-1900)", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 6, Samsun, 1991, s. 97.

3 Ömer Lütfi Barkan "Osmanlı İmparatorluğu'nda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Sürgünler", *Osmanlı Sosyal İktisat Tarihi Makaleleri*, Konya 2004, s. 95-117.

4 İpek, "Kafkas'lardan Anadolu'ya ...", s. 98.

5 Halil İnalçık, "Osmanlı Döneminde Balkanlar Tarihi Üzerinde Yeni Araştırmalar", *Ankara Üniversitesi Güneydoğu Avrupa Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Dergisi*, I, 1, 2012, s. 9.

6 Mehmet Yılmaz, "XIX. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nin Muhaciri İskân Politikası", *Osmanlı*, IV, Ankara 1999, s. 587.

7 Ferhat Berber, "19. Yüzyılda Kafkasya'dan Anadolu'ya Yapılan Göçler", *Karadeniz Araştırmaları*, S. 31, 2011, s. 21.

8 Berber, "19. yüzyılda Kafkasya'dan ...", s. 21.

9 BOA. A. MKT. MHM, 198 – 26.

yöresine nakledilen göçmenlerin, Rusya tarafından önce karadan göç etmesine, fakat daha sonra da deniz yoluyla göç etmesine izin verildiği anlaşılmaktadır. Yine aynı belgeden hareketle Kars'tan gönderilen göçmenlerin Sivas Uzunyayla'ya nakledilmekte olduğu ve yakın mahallere iskân edildiği fikrine varılmaktadır. Ayrıca Gabar Çerkes'lerinden ve Gabar Dağı ahalisinden Gazi Bey ve on iki hanesinden oluşan yetmiş altı nüfusun Kars'ta kalması, daha sonra gelecek olan beş yüz kadar nüfusun Sivas'a iskân edileceği ifade edilmiştir.¹⁰ Sonuç itibarıyla Kırım göçmenleri de dahil 1 milyon insan göç etmiştir.

1850-1877 yılları arasında toplam göç sayıları bakımından konunun hâkimi tarihçilerin karşılaştırmalı sayılarına bakacak olursak; Saydam 1856-1876 yılları arası yaklaşık 1.200.000 kişinin Osmanlı topraklarına göç ettiğini ifade etmiştir.¹¹ Yine aynı dönemler için İpek ise tahminen, 600.000 ila 2.000.000 kişinin göç ettiğini söylemiş, bunlar da Kırım ya da Kafkas ayrımına gitmemiştir.¹² Karpat, 1859-1879 yılları arasında çoğu Çerkes olmak kaydıyla 2.000.000 kişinin Osmanlı topraklarına göç ettiğini ve bunların 1.500.000'inin iskâna tabi tutulduğunu bildirmiştir.¹³ Habiçoğlu da 1858-1865 yılları arasında 493.000 Kuzey Kafkasının Osmanlı içlerine sığındığını tahmin etmektedir.¹⁴ Genel itibarıyla XIX. yüzyılın ikinci yarısında ivme kazanan göç hareketleri, yapılan iskânlara bağlı olarak Osmanlı nüfus dağılımında değişikliklere sebebiyet vermiştir. Ayrıca yapılan çalışmalar sonunda ortaya çıkan göçmen sayılarının farklılık göstermesi, toplam göçmen rakamlarının bölgesel ya da etnik bir alt başlık altında ele alınmamış olmasından kaynaklandığını düşündürmektedir.

XIX. yüzyılın en önemli göç ve iskân konusuna kaynaklık eden 93 Harbi sonrasında hem Balkanlar'dan hem de Kafkas ve Doğu Anadolu'dan yapılan göçler büyük ehemmiyete sahiptir. Balkanlarda kendine bağlı Bulgar Devleti kurmak isteyen Rusya, Bulgar ve Rus askerlerini Edirne ve Tuna'ya yerleştirerek buradaki silahtan arındırılmış Müslüman Türklere ağır vergiler koymuş, baskı yapmış ve sonuç itibarıyla Anadolu'ya göçe mecbur bırakmıştır.¹⁵ Doğuda ise Kafkas ve Doğu Anadolu'dan yapılan göçlere konumuzla bağlantısı olması hasebiyle daha ayrıntılı biçimde değinmek yerinde olacaktır.

1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı Sonrası Kafkaslardan Anadolu'ya Göç

Rusya, Osmanlı Devleti'ne karşı tarihi emellerini yerine getirebilmek için her türlü düşmanlık girişimlerini XIX. yüzyılın son çeyreğinde iyice hızlandırmıştır. Rumeli'de olduğu gibi Kafkaslarda da Müslümanlar üzerine dini, siyasi, sosyal alanlarda çok ciddi bir hegemonya uygulamıştır. Öyle ki ilhak ettiği coğrafyalarda panslavizm politikasının gereği olarak Hristiyan ve Müslüman halkı Ruslaştırma amacına ulaşmaya çalışmaktadır. Kafkaslarda Müslümanların silahlarını Hristiyanlara vererek silahsız Müslümanlara her türlü zulmü yapan Rusya, Müslümanları göçe zorlamıştır. Cami ve okulların kapatılması, tecavüzler, sürgünler bu zulümlerin bazılarıdır. 93 Harbi sonrasında imzalanan 31 Ocak 1878 Edirne Ateşkesi ve 3 Mart 1878 Ayastefanos Anlaşması ile Kars, Ardahan, Batum ile Bayezit Ruslara bırakılmıştır. Bu şartlar altında bölgedeki Müslüman ahali bir yandan işgale direneceğini bildirmiş bir yandan da kıtlıkla savaşmıştır. Sonuç itibarıyla Berlin Anlaşması imzalanarak Kars, Ardahan ve Batum Ruslara bırakılmıştır. Tiflis Şehbenderliği Layihasına göre Kafkas göçlerinin sebepleri, Müslüman çocukların Hristiyan okullarına gönderilerek dil ve dinlerinden uzaklaştırılmaları, ebeveynlerinin bilgisiz ve cahil bırakılmaları, misyonerlerin çalışmaları ve topraklarının işgali, Müslümanların Rus askeri hizmetlerine alınmalarındadır. Bu nedenlerle doğu göçleri Kars, Kafkasya, Sohum ve Batum taraflarından Anadolu'ya yönelmiştir.¹⁶

10 BOA. A. MKT. NZD, 329 – 34.

11 Abdullah Saydam, *Kırım ve Kafkas Göçleri (1856-1876)*, TTK Basımevi, Ankara 1997, s. 91.

12 Nedim İpek, *İmparatorluktan Ulus Devlete Göçler*, Serander Yay., Trabzon 2006, s. 40.

13 Kemal H. Karpat, *Osmanlı'dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler*, Çev. Bahar Tırnakçı, Timaş Yay., İstanbul 2010, s. 170.

14 Bedri Habiçoğlu, *Kafkasya'dan Anadolu'ya Göçler ve İskânlar*, Nart Yay., İstanbul 1993, s. 48.

15 İpek, "Kafkas'lardan Anadolu'ya ...", s. 98-101.

16 İpek, "Kafkas'lardan Anadolu'ya ...", s. 101-113.

Kars ve Çevresinden Gelen Göçmenler (Muhacirler)

Ruslar, Ayastefanos ve Berlin Anlaşmaları sonrasında Türklerin boşaltıp göç ettikleri Kars, Ardahan, Oltu ve Kağızman bölgelerinde panslavist politikaları sonucu Ermeni, Yezidi, Süryani, Ukraynalı, Malakan, Duhobar, Estonyalı, Alman ve Kafkas topluluklarından askeri üsler oluşturmuştur. Daha önce de belirtildiği gibi 93 Harbi sonrasında bu yerlerdeki Müslüman Türkler, batı yönlü bir göç güzergâhı takip etmişler, Sivas, Malatya, Mamiratül Aziz, Ankara ile yakın vilayet ve sancaklara yerleştirilmiştir. Ön incelemelere göre göçmenler, Bayezit bölgesinde 12.500, Hınıs ve Kığırda 2.000, Tercan'da 1.500, Bayburt'ta 200 ve Muş'ta 4.000 hane olmak üzere yerleşme imkânına sahip olmuştur. Çıldır Sancağı Göle Nahiyesi ahalişi Muş ve Van'a yerleşmeyi istemiştir. Erzurum vilayeti tarafından burada biriken göçmenlerin ise Dersim ve çevresine nakli istenmiştir. 1879 yılında ve sonrasında Erzurum ili üzerinden pek çok göçmen gelmeye devam etmiş ve bu arada Sadaret, Erzurum ve Sivas'tan göçmen iskânına binaen arazi tespiti istemiştir. Sayıları bu yıllarda 30.000 haneye ulaşan göçmenler Erzurum, Sivas, Mamiratül Aziz ve Malatya vilayetlerinde iskân edilmek istemiş fakat olumlu yanıtlar gelmeyince durumu merkeze intikal ettirmişlerdir. Sivas'a gönderilen 4.000 hane göçmen yerlilerce istenmeyerek tahrik edilmiş buna karşılık göçmenler mezarlık ve sokaklarda perişan olmuşlardır. Sivas'ta 10.000 haneyi iskân edebilecek arazi mevcutken maalesef iskân gerçekleşmemiştir. Bu durum 1882 yılında Sivas'a göç etmiş kişilerin bir kısmının tekrar Kars'a göç etmesiyle sonuçlanmıştır. 1892 yılına gelindiğinde de göçler sürmüştür, Bayezit Sancağına 189 hane ile eski köy; 79 hane ile de yeni köy kurularak iskân gerçekleştirilmiştir. 1904 tarihinde de Söğütlü kazasında 10.500 Müslüman göç için Muhacir-i İslamiye Komisyonuna başvurmuştur. Ayrıca Ermenilerin de bu yıllarda tebdil-i kıyafetle Anadolu'ya girmeye çalıştığı dikkatleri çekmektedir.¹⁷

Göçmenlerin ilk zamanlarda tüketici durumda olmalarından ötürü zaruri ihtiyaçlarının karşılanması gerektiğinden Osmanlı Devleti maddi anlamda göçmenlere destek olmuştur. Bir yandan yerli halktan toplanacak aynî ve nakdî yardımlar için Muhacirin İane Komisyonu, Muhacirlerle Milletlerarası Yardım Komitesi, Sermaye-i Şefkat-i Osmaniye gibi komisyonlar oluşturulmuştur. Diğer taraftan ise kamu ve vakıf harcamalarından ayrılan paylarla göçmenlerin ihtiyaçlarına katkıda bulunulmuştur. Yiyecek, giyecek, yakacak ihtiyaçları bir zaman halktan karşılanmış, muhtaç durumda olanlara ise 30 ila 40 kuruşluk yevmiye yardımı yapılmıştır. Çiftçi olanlara ev, arsa, tarla, araç-gereç, alet-edevat, çift hayvanı tahsis edilmiştir. 93 Harbi sırasında gelen göçmenlerden yol, aşar, temettuat, ağnam vergileri 3 yıl boyunca alınmamış ve onlar askerlikten 10 yıl muaf tutulmuştur. 93 Harbi'nden sonra gelen göçmenlerden ise vergiler 2 yıl boyunca alınmamış ayrıca bu göçmenler askerlikten de 6 yıl muaf tutulmuştur.¹⁸

Abadan-Kabak Yazısı Mahallesi'nin İnkişafı

XIX. yüzyılda Sivas vilayeti, Anadolu'nun doğu ve batısı arasında bir kavşak, bir geçiş güzergâhı konumundadır. Daha önce de belirttiğimiz üzere bu yüzyılda Rusya ile yapılan savaşlar Osmanlı Devleti'nin siyasi ve demografik politikalarını da ciddi anlamda etkilemiştir. Özellikle 93 Harbi sonrasında imzalanan Ayastefanos ve Berlin Anlaşmaları ile Kars, Ardahan, Batum'daki Müslüman Türk ahalişi, buraların Rusya'ya ilhakıyla Anadolu içlerine göç etmişlerdir. Erzurum güzergâhından Sivas'a gelen göçmenler, kendi değerlerini ve göreneklerini de getirerek yöreye kültürel zenginlik katmıştır. Savaşın akabinde Sivas'a 4.000 göçmen intikal etmiş fakat iskân sıkıntısı çekmiştir. Şehrin yerlileri, gelen göçmenleri ilk planda istememiş, toprak sahipleri, yerli halkı onlara karşı kışkırtmış ve mevcut göçmenler mütegalibenin kısılcısından kurtulamamıştır.¹⁹ Hal böyle olunca Sivas'a göç etmek isteyen Kars göçmenleri de bu niyetlerinden vazgeçmiş, hatta Sivas'a gelenlerden bir kısmı 1882'de tekrar Kars'a dönmüştür. Konuyla alakalı olarak, 'Kars ahalisinden ihtiyar-ı muhaceretle Sivas vilayetine gelen keşânin iskânları hususunda vilayetçe gördükleri müsamahattan dolayı yine Kars'a rüçû'a mecbur oldukları...' ifadesiyle başlayan 21 Temmuz 1882 tarihli belgeden, Kars'tan seçilerek Sivas'a göç ettirilen ahalinin iskânları hususunda vilayetten gördükleri davranış sebebiyle tekrar Kars'a

17 İpek, "Kafkas'lardan Anadolu'ya ...", s. 106-108.

18 Nedim, İpek, "93 Muhaceratı", *Osmanlı*, C. IV, Yeni Türkiye Yay., Ankara 1999, s. 666.

19 Ahmet Yüksel, "Göçmenlikten Vatandaşlığa, Muafiyetten Mükellefiyete: Kafkas Göçmenlerin Sivas Vilayeti'nde İskânları", *Geçmişten Günümüze Göç II*, Canik Belediyesi Yay., Samsun 2017, s. 415.

dönmeye mecbur edildikleri işitilmiş olup padişahın, bu gibi durumlarda her türlü imkanın sağlanması gerektiği halde, göçmenlerin tekrar Kars'a göçe mecbur edilmelerinden üzüntü duyduğunu, bu tür durumların hoş görülmediğini ve iskân için gerekli çalışmaların devam etmesi gerektiği hususunu Sivas vilayetine bildirildiğini anlamaktayız.²⁰ 22 Ağustos 1882 tarihli diğer bir belgede de Sivas'tan Kars'a geri dönecek olan göçmenlerin iskânları ile ilgili henüz bir tedbir alınmadığı dile getirilmiş ve göçmenlerin bu geri dönüşünden müşkülât duyulduğu vilayete bildirilmiştir.²¹ Sivas'ta kalanlar ise göçmenlere karşı tavırları yumuşayan alicenap halkın ve idarecilerin maddi manevi desteğiyle mevcut köylere ya da göçmenler için yeni oluşturulacak köy-mahallelere yerleştirilmiştir.²² Yeni oluşturulacak mahallelerden biri ise Çavuşbaşı Mahallesi'nin kuzeyindeki Kabak Yazısı ya da Kabak Meydanı olarak tabir edilen Abadan Mahallesi'dir. Zamanla bu iki mahalle birleşerek aynı yerin adlandırılmalarıyla nitelendirilmiştir. 1889 yılında valiliğe atanan ve Sivas vilayetinin yanı sıra Tokat, Amasya sancaklarındaki iskân meseleleriyle hemhal olan Mazlumzâde Mehmet Memduh Bey, vilayet merkezindeki yüz yirmi iki hane göçmenin ikameti için Kabak Meydanı mevkiindeki boş araziye evler yaptırmıştır.²³ 1891 yılının başlarında ise Kars göçmenlerinin iskân edildiği Çavuşbaşı Mahallesi'nin hemen yanı başında kurulan bu mahallenin adı gündem konusu olmuş ve 3 Mart 1891 tarihinde Sadare'te gönderilen bir arzuhal ile 'Nefs-i Sivas'ta Çavuşbaşı nam mahalde ve arazi-i haliyede iskânı icra kılınan yüz hane-i mütecaviz Kars muhacirlerinin teşkil eyledikleri mahallenin Abadan tesmiyesi hakkında bazı ifadeye havi Sivas vilayeti...' mahallenin adının Abadan olması istenmiştir.²⁴ Kâmil Paşa'nın Sadare'te sunduğu 24 Nisan 1891 tarihli tezkirede de Abadan isminin mahalleye verilmesi hususu dile getirilmiştir.²⁵ 24 Mayıs 1891 tarihli başka bir belge ise Sivas'a gelen yüz haneden fazla olan göçmenlerin iskân edildiği mevkide yeni bir mahalle kurulduğu ve isminin Abadan olduğu ifade edilerek bu konuyla alakalı olarak ilgililerin yani Sivas vilayetinin, nüfus idaresinin, muhasebenin ve divan-ı hûmayun beylikçi kaleminin gereğini yapması lüzumu üzerine kaleme alınmıştır.²⁶ Mahallenin adı, Şûrâ-yı Devlet'te görüşülerek karara bağlanmıştır. O dönemdeki yasaya göre, ev inşa edip mahalle kurmak padişah rızasıyla gerçekleşmektedir. Fakat göç ve göçmen iskânı gibi durumlarda mevcut yasa biraz yumuşatılmıştır. Abadan Mahallesi için de bu durum söz konusu olmuş ve hemen mecliste Abadan ismi kabul edilip, imam ve muhtar mühürleri hazırlanmıştır. Meclisin kararı 1 Mayıs 1891 yılında II. Abdülhamit'in iradesiyle onaylanarak Tercüman-ı Hakikat gazetesinde yayınlanmıştır.²⁷

Abadan Mahallesi, yapılan evler ve Kars göçmeni ahalisinin buraya iskânıyla şekillenmeye başlamış, Sivas vilayetinin kuzeybatısında Çavuşbaşı Mahallesi'ne yeni bir komşu mahalle olarak idari yapılanmada yerini almıştır. Mahallenin yeni kurulması hasebiyle sosyal anlamda da birtakım genel ihtiyaçlar ortaya çıkmıştır. Bunlardan en önemlileri okul ve cami olup, bunların bir an önce mahalleye kazandırılması için çalışmalar mahalle sakinleri tarafından başlatılmıştır. Mahallenin tarihine belgelerle katkıda bulunan Kuzucu'ya göre, 1891 yılında Vali Memduh Paşa tarafından Bâb-ı Âli'ye gönderilen tahriratta, mahallenin şehir merkezine uzaklığı dile getirilmiş, özellikle kış aylarında mahallelinin birtakım zorluklar çekerek namaz için şehir merkezine gitmek zorunda olduğundan dolayı, mahalleye bir mescit yapılması istenmiştir. Mescidin toplam maliyeti 50.570 kuruş olarak hesaplanmış, devletin ekonomik bunalımından dolayı bu meblağın ödenemeyeceğine kanaat getirilmiştir. Mescidin ahşap inşa edilmesi halindeyse maliyetin 19.765 kuruşa düşeceği hatta mahallelinin kerpiçleri kendileri üretmek istemeleri ile bu oranın 15.000 kuruşa kadar inebileceği ifade edilmiştir. Bu arada mahalle sakinleri, cami inşası için lazım gelen masrafi öşür gelirlerinden sağlama yoluna gitmiştir. Bu vesile ile Bâb-ı Âli' den izin istenmiştir. Normal şartlarda göçmen köylerinde cami inşası için gerekli para, öşür gelirlerinden sağlanabilmektedir fakat Dahiliye, Evkaf ve Maliye nezâretleri bu konuda ödenek imkanlarının olmadığını ifade etmiştir. Bunun üzerine Bâb-ı Âli, öşür gelir miktarı hakkında bilgi istemiş ve Sivas Valiliği de 497 kuruş 10 para ile çoğu esnaf olan mahallelinin 1.085 kuruş 10 para temettü vergileri tutarını bildirmiştir.²⁸

20 BOA. İ. DH., 858 – 68738.

21 BOA. İ. DH., 861 – 68938.

22 Kemalettin Kuzucu, "Abadan Mahallesi'nin Kuruluşu", *Hayat Ağacı Dergisi*, S. 29, Sivas Hizmet Vakfı Yay., Sivas 2015, s. 62.

23 *Salnâme-i Vilayet-i Sivas*, defa 15, 1308, s. 83.

24 BOA. DH. MKT., 1820 – 9.

25 BOA. İ. ŞD., 106 – 6353.

26 BOA. DH. MKT., 1835 – 89.

27 Kuzucu, "Abadan Mahallesi'nin..." s. 63.

28 Kuzucu, "Abadan Mahallesi'nin..." s. 63-64; BOA. ŞD., 346 – 16; BOA. BEO., 32 – 2343.

Mahalle sakinleri, okul ve cami inşası için maddi manevi her türlü çaba ve girişimden geri durmamış, 1896 yılında mahalleliden toplanan yardımlarla cami ve okul inşası başlamıştır. Abadan Cami Derneği'nin başkanı Şaman, caminin kuruluşu hakkında 'Camimizin yeri için bir bayanın bahşettiği söyleniyor. Pünzürük Deresi'nden leğen ve kovalarla caminin bahçesine su getirmişler ve havuz gibi yerde biriktirerek kerpiç dökmüşlerdir. Benim Veysel dedem sıvacıydı ve caminin inşaatında çalışmıştır. Mehmet Ali dedem de ağaç işleriyle uğraşır ve buraya Yeniyapan Köyü'nden kereste getirmişler, çalışmışlardır. Sonra mübarek Sultan Abdülhamit'e yazı gönderiliyor ki yetiştiremiyoruz diye. Cevaben ise hazine boş bir daha ki sefere hal olunur diye merkezden yazı geliyor. İkinci ya da üçüncü sefere de yardım gönderiliyor ve kabaca bitiriliyor.'²⁹ ifadesinde bulunmuştur ki, ulaşabildiğimiz belgeler doğrultusunda bu bilgiler genel hatlarıyla doğrudur. Mahalle sakinlerinin 28 Mayıs 1896 tarihli arzuhallerinde ise Abadan Mahallesi'nde iskân edilmiş yüz hane civarında ahalinin, Dahiliye nezâretinde görevli olan Memduh Paşa zamanında Sivas Kasabası dışında bulunan mahalleleri için kış şartlarının ağırlığını, arazinin engebeli ve yokuş olduğunu, yaşlı ve engelli mahallelinin de beş vakit namazı camide kılmak istediklerini, çocuk çoğunun uzak okullara gitmekte çok zorlandığını, kendilerinin maddi olarak hiçbir katkı sağlayamadıklarını sebep göstererek, cami-i şerif ve sıbyan mektebinin temellerinin atıldığını ve inşaatın yarım kaldığını, mektebin maarif gelirleriyle öncelikli olarak yapılmasını istediklerini bildiren müşkülâtlarını dile getirdiklerini anlamaktayız. 6 Kasım 1897 tarihli bir başka belgede, belediye kalfası Ohannes'in yaptığı keşif sonucunda, caminin geriye kalan kısmının inşa masrafı 13.201 kuruş olarak hesaplanmıştır. Bu masrafın Hazine-i Hassadan karşılanmasına binaen bir arzuhalde bulunan mahalleli, bu müşkülât için hesap pusulası ve Vilayet İdare Meclisi'nin dilekçesini kendi arzuhallerine ekleyerek ilgili makama göndermiştir. 1897 tarihli bir başka belgeden ise Abadan Mahallesi'ndeki bir cami-i şerif için gerekli meblağ olan 13.201 kuruşun Hazine-i Hassa tarafından verilemeyeceği, sebep olarak da birçok mahalde tamir ve ihya giderlerinin olduğu fakat bu hususun ileride icabına bakılacağı kanaatine varmaktayız.³⁰ Abadan Mahallesi'ndeki cami-i şerif hakkında rumî tarihli; '16 Ağustos 314 Hazine-i Hassa Tezkiresi, 15 Temmuz 314 Sivas Tahrirati, 17 Mayıs 314 Menzili Tahrirati, 22 Haziran 314 Mütferrikası, 25 Teşrin-i evl 313 Pusulası' hakkında başlıklar halinde bahsedilmiştir.³¹ Cami ve mektebin kurulması için canla başla mücadele veren Abadan Mahallesi sakinleri, 28 Mart 1899 tarihli bir belgede Hazine-i Hassa'ya³² ve aynı yıl tekrar Bâb-ı Âli' ye arzuhallerini bildirmiştir. Bu defa olumlu dönüt veren hükümet, 12.540 kuruşluk desteğini nihayet vermiştir. Fakat mahalle çapında yapılan maddi manevi fedakârlık ve yeni bütçe desteği, yine yeterli gelmemiştir. Minare, kürsü ve demir parmaklıklardan vazgeçilerek yeniden yapılan keşifle 11.000 kuruşla meselenin çözüleceği düşünülmüştür. Son bir çare 1901 yılında mahalle halkı başkente tekrar müracaatta bulunmuş ve bu kez eski Sivas Valisi Memduh Paşa Dâhiliye Nazırı olarak olaya müdahalede bulunup mağduriyeti ortadan kaldırmıştır. 1901 sonlarında yapılan yeni keşifle 12.327 kuruşla mal olacak Abadan Cami'nin inşaatı 1902 yılında başlamış ve cami 1905 yılında faaliyete geçmiştir.³³

Abadan Mahallesi'nde yapımı için yıllarca uğraşılan Abadan ibtidaîsi hakkında net bilgilerle ulaşılamamış olmakla beraber Şaman'ın ifadelerine³⁴ ve belgelerden anladığımıza göre³⁵ Abadan Cami'nin bitişiğine ya da yakınında bir yerde kurulmuş olabileceği fikrine vâkıfız. XX. yüzyılın başlarında Sivas kırsal ve merkezinde birçok okul açılmıştır. 30 Ekim 1894 yılında yapılan teftiş sonunda Maarif nezâretine gönderilen bir yazıda, Sivas merkezine muallim maaşının Mehmet Ağa Vakfı'ndan karşılanmak üzere iyi bir ibtidaî açıldığı belirtilmiş, 11 Şubat 1897 ise Sivas Maarif Müdürü Ahmet Hulusi'nin Maarif nezâretine gönderdiği telgrafta, şehir merkezinde Fevziye adında bir ibtidaî açıldığını, halkın padişaha şükran duyduğunu ifade etmiştir. Bu iki okulun Abadan Cami'nin kuruluş süreci yıllarına tekabül ettiğinden dolayı Abadan Mahallesi'ne kurulmuş olabileceği fikri akıllara gelmektedir. Fakat bu okulların Abadan Mahallesi'ne mi yoksa başka bir mahalleye mi açıldığı

29 Bilgiyi Aktaran, Mehmet Ali Şaman, D. 1942, (26.12.2018).

30 BOA. BEO., 1171 – 87769.

31 BOA. BEO., 1188 – 89078.

32 BOA. BEO., 1286 – 96450.

33 Kuzucu, "Abadan Mahallesi'nin...", s. 66.

34 Bilgiyi Aktaran, Mehmet Ali Şaman, D. 1942 (26.12.2018).

35 BOA. BEO., 1188 – 89078.

hakkında sahih bilgiye sahip değiliz.³⁶ Sonuç itibarıyla, Sadî adlı bir şairin on beyitlik dizelerinde Abdülhamit Han'ın ve Vali Reşit Akif Paşa'nın gayretleriyle Abadan Cami ve Okulu'nun tamamlanıp hizmete açıldığı anlaşılmaktadır.

Kâbil-i ihsâ değil âsâr-ı inşâiyyesi

Kim mesâcid bî-şümâr oldu mekâtib bî-'adid

İşte ez cümle bu vâsi' ma'bed ile mektebi

Kars muhacirleri için yaptı ol şâh-ı ferid³⁷.

Çavuşbaşı Mahallesi

Adına ilk olarak XVIII. yüzyıl kayıtlarında rastlanan Kale-i Atik'in kuzey batısı ile Kale Irmağı'nın diğer bir adıyla Pünzürük Deresi'nin doğusunda bulunan Çavuşbaşı Mahallesi, kendisinden sonra kurulan komşusu Abadan Mahallesi'nin güney kısmında yer almaktadır. Her iki mahalle de yakınlıklarından dolayı birbirlerine karıştırılarak günümüze kadar intikal etmiştir. Sivas tarihi ve coğrafyası hakkında büyük emeği olan Şahin, Cumhuriyet dönemiyle beraber Çavuşbaşı Mahallesi'nin Pünzürük Mahallesi'yle birleşerek Mehmet Paşa Mahallesi olduğunu, Abadan Mahallesi'nin de bu dönemde Yüceyurt Mahallesi olarak adlandırıldığını ifade etmiştir. Çavuşbaşı Mahallesi de komşusu Abadan Mahallesi gibi Müslüman hanelerden ibarettir. Mahalle, 1827 tarihli hane tahririne göre 60 hane, 1834 tarihli nüfus tahririne göre toplam 558 kişi olmak kaydıyla 106 hane nüfusa sahiptir. Mahallenin doğusunda geçmişi Selçuklulara kadar giden, şehrin önemli bir mezarlığı olan Şehzadeler Mezarlığı bulunmaktadır. Bugün eski Numune Hastanesi mevki olarak konumlandırılan mezarlıkta Kadı Burhanettin'in elçilerinden Ahi İsa, dönemin devlet adamlarından Ahmet Paşa, Behram Paşa ile şehrin manevi şahsiyetlerinden Şeyh Şehabettin ve Hacı Şahin'in mezarları bulunmaktadır. Bugün bu mezarlıktan birkaç kümbet mezar ile Selçuk İlkokulu bahçesindeki Hun Baba (Durak Baba) mezarı kalmıştır. Kümbet mezar ile ilgili olarak, Sivas tarihine çok ciddi katkılarda bulunan Ömer Demirel, buradaki kümbet mezarın Hacı Şahin Zaviyesi'ne ait olabileceğini ifade etmiştir. II. Abdülhamit döneminde 1898-1901 yıllarında yaptırılan ve mahallenin doğusuna düşen Hamidiye Sanayi Mektebi, şehrin ilk mektepli sanat ve teknik adamlarını yetiştirmiş ve yine şehrin ilk fuarı burada açılmıştır. Mahalleye bağlı olarak Hamidiye Sanayi Mektebi'nin kuzey doğusunda 1915 yılında Vali Muammer Bey tarafından yaptırılan Darü'l-Muallim Mektebi de mahallenin önemli bir okuludur. Bu bina, zamanla Eğitim Enstitüsü, Meslek Yüksek Okulu, Milli Eğitim Müdürlüğü olarak şehre hizmet vermiştir. Abadan Mahallesi kurulmadan önce Çavuşbaşı Mahallesi'nin kuzeyinde kalan Kabak Meydanı mevkiine, Sivas Valisi Ali Süruri Paşa zamanında (1888-1889) bir alay süvari ve bir alay piyadenin konuşlandırılacağı bir kışla yapımına başlanmıştır. Daha sonra II. Abdülhamit'in askeri yaveri Topçu Kaymakamı Muhsin Bey tarafından bu alanın, stratejik konumu gereği dördüncü, beşinci ve altıncı ordular için mühimmat deposu olarak kullanılması talep edilmiştir.³⁸

Abadan, Kabak Yazısı-Meydanı, Çavuşbaşı Adlarının Menşei

Âbâd kelimesi Farsça kökenli olup, şen, bayındır, mamur, yer, bol anlamlarına gelmektedir. Buradan hareketle Anadolu'nun bazı yer isimlerinin de değişim geçirerek bu anlamlarla kullanıldığı fikrine varılmaktadır. Örneğin Akçeâbâd = Akçaabad, Artukâbâd = Artova, Çubukâbâd = Çubuk, Gümüşâbâd = Gümüşova, Yalakâbâd = Yalova vb. Ayrıca Âbadân isminin İran'ın Revan (Erivan) sancağına bağlı petrol yataklarına yakın olan bir nahiyesinden sirayet ettiği de ifade edilmiştir.³⁹ Osmanlı döneminde bu kavramın şen ve âbâd etmek anlamında kullanıldığı yöreler de bulunmaktadır. Örneğin, Bursa Sofular yaylasında köy kurularak âbâd edildi, denmiştir. Van'ın Köprü köyü âbâd edilmek üzere verilmiştir, ifadesi ve Sivas'ın Karahisar-ı Şarki Sancağı'na bağlı Anaç köyü için de mamur ve âbâd edildi örnekleri bunun kanıtı niteliği taşımaktadır. Ankara'nın Çubuk kazasının

36 Kuzucu, "Abadan Mahallesi'nin...", s. 66.

37 Hikmet Denizli, *Sivas Tarihi ve Anıtları*, Özbelsan A.Ş. Kültür Hizmeti Yay., Sivas 1995, s. 79.

38 Salih Şahin, *Mekân ve İnsanıyla Sivas*, Buruciye Yay., Sivas 2013, s. 390-391

39 Bilgiyi Aktaran, Mehmet Ali Şaman, D. 1942 (26.12.2018).

Eskikızık mevkilerinde iskân edilen Rumeli göçmenlerinin bulunduğu köyün adı da Abadan'dır.⁴⁰

Kabak Meydanı-Yazısı adı ise Türk askeri teşkilatının önemli bir unsuru ve bozkırın savaş tekniği olarak yerleşen, zamanla bir talim ve oyuna dönüşen atlı okçuluk ile oynanan kabak oyunundan gelmektedir. Geniş bir meydanın ortasına dikilen uzun bir çubuğun tepesine içi talaş ya da pamuk çekirdeği konan kabak şeklindeki torbaya dört nala at sırtında giderken geriye dönülerek bu kabak denilen nişangâha (daha sonraları bardak, elma, top, tabak konulur.) hedef alınarak vurulan oyun, Türklerden İslam coğrafyasındaki Memlûklere, Timurlulara, Safevilere ve nihayet Osmanlılara sirayet etmiştir. II. Murad zamanından itibaren gösterilerin, düğünlerin, şenliklerin görkemli oyunu haline gelen Kabak Oyunu, XVII. yüzyıldan itibaren ateşli silahların yaygınlaşmasıyla yerini gösteri sporuna bırakmıştır.⁴¹ Geriye dönülerek ok atma yeteneği ile ön plana çıkan oyun Kabak Meydanı denilen geniş düzlüklerde oynanmaktadır. İstanbul'da ise Kabak Meydanı, Gülhane Kasrı'nın önlerinde bulunmaktadır. Bu vesile ile Sivas'ta askerî mıntukanın güneyinde kalan, göçmenlerin yerleştirildiği mevzubahis mevkiinin adı buradan gelmektedir. Türkçe bir kelime olan yazı ise, alan, meydan, ova anlamlarına gelmekte olup, hâlâ Anadolu'da kullanılan bir tabirdir. Sivas şehircilik tarihinde önemli bir yeri olan Natanyan da Kabak Meydanı'nın yüksek bir arazi olduğunu, ortasında zafer anıtının olduğunu ve askerlerin talimgâhi olduğunu ifade etmiştir.⁴²

Çavuşbaşı adına bakacak olursak, Türk askeri ve idari teşkilatında mevcut bulunan bir rütbeden müteşekkirdir.⁴³ Çavuş, tüm Türk devletlerinde bir emir subayı, elçi görevlerinde bulunmuş bir emir subayı olarak tanımlanmış, Osmanlı Devleti'nde ise idare mekanizmasının temeli olan divan-ı hümayunda teşrifat ve infaz görevlerini yerine getiren tecrübeli kişiler olarak nitelendirilmiştir. Kapıkulu Ocağı'ndaki çavuşlar, işlerin düzenli yürümesinden sorumlu; eyalet ve sancaklardaki çavuşlar ise teşrifat ve idari amire yardım görevleriyle meşguldür.⁴⁴ Buradan hareketle Çavuşbaşı adı hakkında farklı bilgi ve rivayetlerden biri, yine Sivas şehir tarihine katkıda bulunan Kadir Üredi'ye aittir. Timur'un 1402 Ankara Savaşı'nda Sivas'ı tarumar etmesinin ardından Osmanlı'nın ikinci kurucusu sayılan Çelebi Mehmed, Sivas'ı şen ve âbâd etmesi amacıyla buraya beş çavuş göndermiştir. Her biri farklı bölgeye dağılarak, görevleri gereği buraları nizama sokmuştur. Sivas halkı da her çavuşun bulunduğu mahalleye onun adını vererek o çavuşu ebedileştirmek istemiştir. En kıdemli olan çavuşun bulunduğu mahalleye Çavuşbaşı Mahallesi denmiştir. Diğer mahalleler ise Hoca Ali Çavuş, Kerim Çavuş, Alim Çavuş ve Oğlan Çavuş olarak sıralanmıştır.⁴⁵ Mahallenin değerli büyüklerinden Nimetullah Turhan Akbaş da bu rivayeti destekleyen açıklamalarda bulunmuştur.⁴⁶ Çavuşbaşı adı ile alakalı bir diğer rivayet ise bugün Abadan Cami Derneği Başkanı Mehmet Ali Şaman ve mahallenin kıymetli büyüklerinden İhsan Keneşe aittir. 1900'lü yılların başında Abadan Cami'nin aşığı tarafında Mehmet Paşa Mahallesi'ne doğru, mahallenin kadınları Acı Pınar Deresi'nde yün ve halı yıkarken mahallenin kuzey tarafındaki askeriye'den gelen askerlerin, kadınlara sarkıntılık etmeleri üzerine, bunu gören mahalleli, çavuş olan askeri öldürmüştür. Böylece çavuşun başı gitti, yani öldü anlamında bir söz halk arasında meşhur olmuştur. Mahallenin çoğu hayvancılık ve kasaplıkla iştiğal ettiğinden kuşaklarında hep bir bıçak bulunmaktadır.⁴⁷ Aynı rivayeti Şaman, askeriye'den bir çavuşun, bir kadının evine girmeye çalıştığını ve mahallenin gözü kara delikanlılarının çavuşun kafasını ibretiâlem için bıçak ile kestiğini, böylece Çavuşbaşı Mahallesi'nin namının buradan geldiğini ifade etmiştir.⁴⁸

40 Kuzucu, "Abadan Mahallesi'nin...", s. 58.

41 İbrahim Yıldırım, *Osmanlılarda Atlı Hedef Okçuluğu: Kabak Oyunu. Anadolu Uygarlıklarında Spor*, Spor Yay. Ankara 2012, s. 158-160.

42 Kuzucu, "Abadan Mahallesi'nin...", s. 59.

43 Bilgiyi Aktaran, Nimetullah Turhan Akbaş, D. 1949 (26.12.2018).

44 Ümit Koç, "XVI. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde Çavuşluk Teşkilatı", *Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 12, S. 2, Elazığ 2002, s. 395.

45 Kadir Üredi, *Bir Şehrin Beş Hali*, Ötüken Yay, İstanbul 2006, s. 188-190.

46 Bilgiyi Aktaran, Nimetullah Turhan Akbaş, D. 1949 (26.12.2018).

47 Bilgiyi Aktaran, İhsan Keneşe, D. 1941 (26.12.2018).

48 Bilgiyi Aktaran, Mehmet Ali Şaman, D. 1942 (26.12.2018).

Sonuç

Dünya tarihinin şekillenmesindeki unsurlardan biri olan göç hareketleri, Osmanlı tarihinin de belli dönemlerinde gerçekleşerek siyasi, coğrafi ve sosyolojik sonuçlar doğurmuştur. XIX. yüzyılın son çeyreğinde yaşanan 93 Harbi olarak da adlandırılan 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşı sonunda Osmanlı Devleti doğu ve batı ekseninde ciddi topraklar kaybetmiştir. Özellikle doğuda Kars ve Kafkaslardan Anadolu'nun içlerine göçler yaşanmış, devletin iskân politikasıyla göçmenler şehirlerdeki köy ve mahallelere yerleştirilmiştir. Kars'tan Sivas'a göç eden göçmenler de bu iskân usulüyle şehrin merkezinde bulunan Çavuşbaşı Mahallesi'nin kuzeyindeki Kabak Meydanı (Kabak Yazısı) denilen boş araziye yerleştirilmiştir. Daha sonra belgelerdeki isminin Abadan olarak değiştirilmesi ile mahallenin ismi resmîyet kazanmış, merkez ile yazışmalar bu isim ile yapılmıştır. Yeni kurulan bu göçmen mahallesinin ilk yıllarda her türlü ihtiyacı devlet desteği ve halk tarafından karşılanmıştır. Cami ve okul gibi sosyal kurumların da oluşması ile Kars göçmenlerini barındıran bu mahalle, zaman içerisinde Sivas şehrinin önemli mahallelerinden biri olmuş ve bugün de Yüceyurt Mahallesi olarak varlığını devam ettirmektedir.

Kaynakça

I- Arşiv Kaynakları:

- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi: (BOA.)

BOA. A. MKT. MHM., 198 - 26

BOA. A. MKT. NZD., 329 - 34

BOA. BEO., 32 – 2343; 1171 – 87769; 1188 – 89078; 1286 – 96450.

BOA. DH. MKT., 1820 – 9; 1835 – 89.

BOA. İ. DH., 858 – 68738; 861 – 68938.

BOA. İ. ŞD., 106 – 6353.

BOA. ŞD., 346 – 16.

II- İncelemeler:

AKYÜZ, Jülide, “Göç Yollarında: Kafkaslardan Anadolu’ya Göç Hareketleri”, Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, S. 46, 2008, s. 37-56.

BARKAN, Ömer Lütfi, “Osmanlı İmparatorluğu’nda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Sürgünler”, Osmanlı Sosyal İktisat Tarihi Makaleleri, Konya 2004, s. 95-117.

BERBER, Ferhat, “19. Yüzyılda Kafkasyadan Anadolu’ya Yapılan Göçler”, Karadeniz Araştırmaları, S. 31, Güz 2011, s. 17-49.

DENİZLİ, Hikmet, Sivas Tarihi ve Anıtları, Özbelsan A.Ş. Kültür Hizmeti Yay., Sivas 1995.

HABİÇOĞLU, Bedri, Kafkasyadan Anadolu’ya Göçler ve İskânlar, Nart Yay., İstanbul 1993.

İNALCIK, Halil, “Osmanlı Döneminde Balkanlar Tarihi Üzerinde Yeni Araştırmalar”, Ankara Üniversitesi Güneydoğu Avrupa Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Dergisi, I, 1, 2012, s. 1-10.

İPEK, Nedim, , “93 Muhacerati”, Osmanlı, C. IV, Yeni Türkiye Yay., Ankara 1999, s. 661-667.

İPEK, Nedim, “Kafkas’lardan Anadolu’ya Göçler (1877-1900)”, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, S. 6, Samsun 1991, s. 97-134.

İPEK, Nedim, İmparatorluktan Ulus Devlete Göçler, Serander Yay., Trabzon 2006.

KARPAT, Kemal H., Osmanlı’dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler, Çev. Bahar Tırnakçı, Timaş Yay., İstanbul 2010.

KOÇ, Ümit, “XVI. yüzyılda Osmanlı Devleti’nde Çavuşluk Teşkilatı”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.12, S.2, Elazığ 2002, s. 395-420.

KUZUCU, Kemalettin, “Abadan Mahallesi’nin Kuruluşu”, Hayat Ağacı Dergisi, S. 29, Sivas Hizmet Vakfı Yay., Sivas 2015, s. 57-67.

Salnâme-i Vilayet-i Sivas, defa 15, 1308.

SAYDAM, Abdullah, Kırım ve Kafkas Göçleri (1856-1876), TTK Basımevi, Ankara 1997.

ŞAHİN, Salih, Mekân ve İnsanıyla Sivas, Buruciye Yay, Sivas 2013.

ÜREDİ, Kadir, Bir Şehrin Beş Hali, Ötüken Yay, İstanbul 2006.

YILDIRAN, İbrahim, Osmanlılarda Atlı Hedef Okçuluğu: Kabak Oyunu. Anadolu Uygarlıklarında Spor, Spor Yay. Ankara 2012.

YILMAZ, Mehmet, “XIX. Yüzyılda Osmanlı Devleti’nin Muhaciri İskân Politikası”, Osmanlı, C. IV, Ankara 1999, s. 587-602.

YÜKSEL, Ahmet, “Göçmenlikten Vatandaşlığa, Muafiyetten Mükellefiyete: Kafkas Göçmenlerin Sivas Vilayeti’nde İskânları”, Geçmişten Günümüze Göç II, Canik Belediyesi Yay. Samsun 2017, s. 405-419.

III- Sözlü Kaynaklar:

İhsan Keneş, D. 1941 (26.12.2018).

Mehmet Ali Şaman, D. 1942 (26.12.2018).

Nimetullah Turhan Akbaş, D. 1949 (26.12.2018).

Extended Abstract

Migration is the mass displacement of people from one region to another because of different reasons. Migration waves of people, the most important heroes of history, have made a very important contribution to the change process of history. The Migration of Tribes carried out by the Central Asian Turks in 375, constituted one of the most striking examples in this regard with its causes and consequences. It is possible to see many examples of immigration and settlement in the Ottoman Empire, which has an important place in world history. The Ottoman-Russian wars that took place in the last quarter of the 19th century caused the borders to change, and so people to leave the lost lands and migrate to the safe areas in their own states. Migrations made till the middle of the 19th century were not serious, and considerable increases were seen in the intensity of migrations from the second half of the century.

Especially Ottoman-Russian war, which took place in the years 1877-1878 and also described as the 93 War, brought significant treaty articles with it, and caused a wave of forced migration from the Balkans to Anatolia and from Kars and the Caucasus to Anatolia in the east. In accordance with the San Stefano and Berlin Agreements made after the war, Kars, Ardahan and Batumi left the Ottoman domination and joined the Russian annexation. Therefore, Russia's increasing sociological pressures on Muslim Turks in these regions, heavy taxes and severe persecution made migrations to Anatolia necessary. Migrations from Kars and Caucasus to Anatolia were made to Sivas, Malatya, Mamiratül Aziz and Ankara regions. The migrations to Sivas after the 1877-1878 Ottoman-Russian War revealed the resettlement situation of these immigrants to that region, and the localization of the immigrants who came on different dates to a certain region was carried out. Approximately 4000 Kars immigrants who came to Sivas via Erzurum were faced with the involuntary attitudes of the landowners and the local people who were under the influence of the landlords in the first place, and in 1882, some of these immigrants had to return to Kars. Those who remained in Sivas were settled in villages and neighborhoods to be created for immigrants as a result of the material and moral support of the people and administrators. One of these new neighborhoods to be created is the Kabak Yazısı locality or Kabak Square, located in the north of Çavuşbaşı Neighborhood in the center of the city and Abadan Neighborhood. Over time, these two neighboring neighborhoods were united and named as the same district. Mazlumzade Mehmet Memduh Bey, who was appointed to the Governorship of Sivas in 1889 and was also busy with the settlement works of the surrounding provinces, had houses built on the empty land called Kabak Square so as to resettle one hundred and twenty-two immigrant households. Immigrants who settled in this neighborhood were in a consumer position in the early days, and they also received aid through institutions such as the Immigrant Relief Commission, the International Aid Committee for Immigrants, and Capital-i Şefkat-i Osmaniye, which were established to collect aid in kind and in cash, as well as state support. In addition, according to the laws applied throughout the country, immigrants who came during and after the 93 War were exempted from military service and some taxes for certain periods, and the residents of Abadan District benefited from these rights. According to two different documents dated 1891, this newly established neighborhood was mentioned as Abadan District and it was stated that the Sivas province, the population administration, and the Divan-ı Hümâyun principality would do what was necessary. The name of the neighborhood was decided upon in the Council of State. The name of Abadan was accepted in the parliament and the seals of imam and headman were prepared. It was approved by the will of II. Abdülhamit and published in the newspaper Tercüman-ı Hakikat on May 1, 1891. As the neighborhood began to take shape with the houses built, some general needs emerged in the social sense. The most important of these are schools and mosques, and a mobilization has been started by the residents of the neighborhood so as to bring these social structures to the neighborhood immediately. First of all, correspondence was made with Bab-ı Ali for the construction of a mosque. The construction of a mosque and a school started in 1896, the construction of the mosque was completed in 1905 with the help of the locals and the state aid in 1901, and the mosque became operational. Although it is not clear, it has been concluded that the Abadan İbtidaisi and the Fevziye İbtidaisi were in this neighborhood since they were opened at this time.

Abadan-Kabak Yazısı District, located in the north of Çavuşbaşı, located in the center of Sivas and which is an older neighborhood, is an immigrant neighborhood formed as a result of settlement of Muslim Turkish people here migrated from Kars to Sivas by means of registration, settlement and subsistence made by the Immigration Commissions after the Ottoman-Russian War in 1877-1878 and it still Yüceyurt District exists today.

Yazar Adı-Soyadı	Aytaç ANAK
Author Name-Surname	Aytaç ANAK
Yazar katkı oranı	Eşit
Author contribution percentage	Equal
Makale adı	1877- 1878 Osmanlı Rus Savaşı Sonrası Kars'tan Sivas'a Gelen Göçmenlerin Abadan-Kabak Yazısı Mahaline İskânı ve Abadan Mahallesi
Article name	After The 1877-1878 Ottoman-Russian War, The Settlement of The Immigrants Who Migrated From Kars To Sivas To Abadan Kabak Yazısı Area
Geliş- Kabul Tarihi	27 Nisan 2023 - 18 Mayıs 2023
Received-Accepted Date	27 April 2023 - 18 Mayıs 2023
Hakem Sayısı	Ön İnceleme: Dört iç hakem (Editör, Alan Editörü, Türkçe ve İngilizce Dil Editörleri) İçerik İnceleme: İki dış hakem
Reviewers	Preview: Four internal reviewer (Editor, Field Editor, Turkish and English Language Editors) Content review: Two external reviewer.
Etik	Bu çalışmada etik ilkelere uyulmuştur.
Ethic	Ethical principles were followed in this study.
Benzerlik taraması	Yapıldı - Turnitin
Plagiarism checks	Done - Turnitin
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması yoktur.
Conflict of Interest	There is no conflict of interest.
Finansman	Herhangi maddi bir destek alınmamıştır.
Grant Support	No financial support was received.
Etik Beyan	
Ethical Statement	
Etik Kurul İzni	
Ethics committee approval	
Telif Hakkı	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler.
Copyright	Authors retain the copyright of their article.